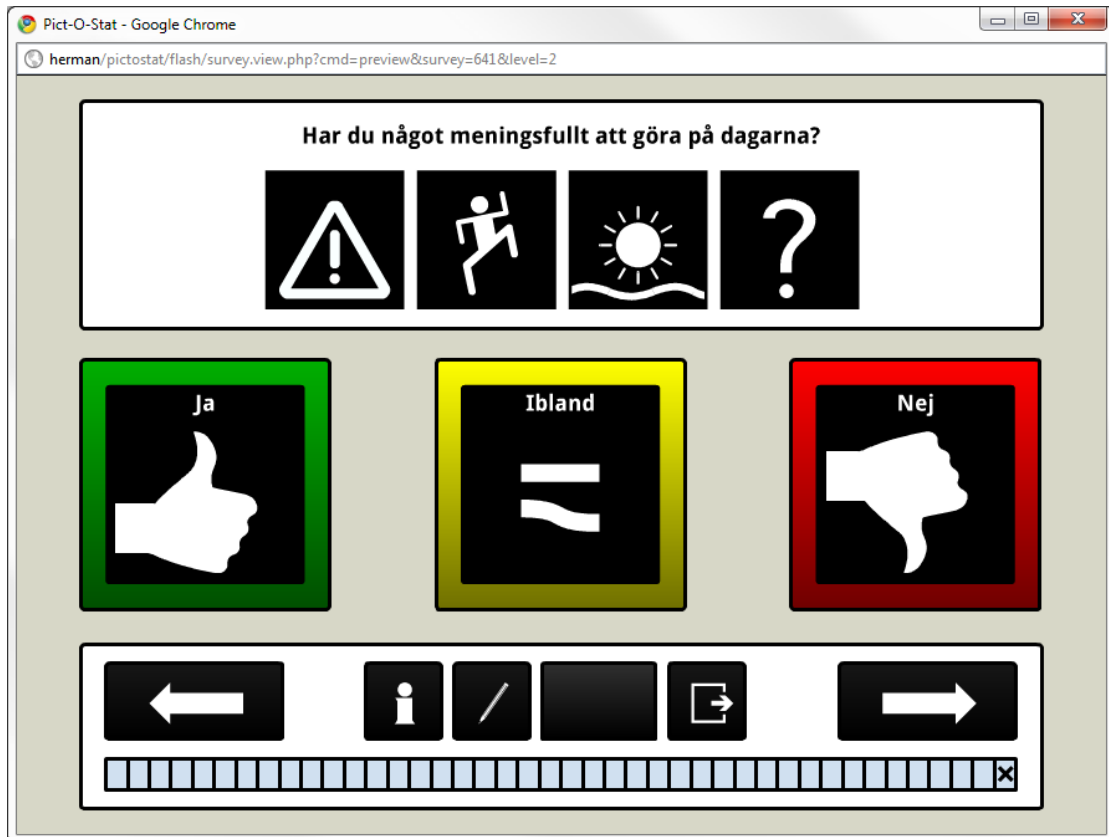

UTVECKLINGSRAPPORT PICT-O-STAT PS

**Hjälpmiddel i fokus – för personer med psykisk
funktionsnedsättning**

Pia Käcker
Ingalill Fahlström
Lars Careliusson
2011

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Bakgrund	4
Syfte med projektet	6
Metod och genomförande	6
Fokusgrupp	6
Deltagare.....	7
Beskrivning av hur fokusgrupperna gått till.....	9
Resultat från fokusgruppen för gruppboende.....	11
Resultat från fokusgruppen för serviceboende	13
Resultat från fokusgruppen för serviceboende	14
Resultat från fokusgruppen för boendestöd.....	16
Resultat från fokusgruppen för daglig verksamhet.....	17
Gränssnittet- och funktionsutveckling.....	20
Metod och utbildningsdel	21
Slutsatser	22
Referenser.....	23

Sammanfattning

Rapporten beskriver hur arbetet med att utveckla enkätverktyget Pict-O-Stat PS gått till. Utvecklingsarbetet initierades av Neonova och har finansierats av Hjälpmedelsinstitutet inom ramen för "Hjälpmedel i fokus – för personer med psykisk funktionsnedsättning". Arbetet har pågått i ca två år, från hösten 2008 till vårvintern 2011. Bakgrunden till utvecklingsarbetet var det första enkätverktyget Pict-O-Stat DV. Pict-O-Stat har funnits sedan år 2004 och är ett visuellt enkätverktyg. Enkätverktyget är framtaget för att undersöka och utvärdera hur personer med kognitiva funktionsnedsättningar upplever kvaliteten på det stöd och den service de får. En regelbunden användning av enkätverktyget syftar till att ge verksamheten och dess personal vägledning i ett systematiskt kvalitetsarbete. Målet är att förbättra delaktighet och inflytande, samt öka självbestämmandet för olika brukargrupper, personer med kognitiva funktionsnedsättningar. Pict-O-Stat är ett brukarorienterat utvärderingsinstrument.

Syftet med utvecklingsarbetet är att ta fram en ny Pict-O-Stat version - Pict-O-Stat PS. Den nya versionen ska anpassas till brukare inom socialpsykiatri med psykiska och kognitiva funktionsnedsättningar och de verksamheter som tillhandahåller insatser för målgruppen. Verksamheter som gruppboendestäder, boendestöd och daglig verksamhet vilka faller inom ramen för Socialtjänstlagen, SoL, (2001:453) och lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade, LSS (1993:387).

Kvalitet på de insatser som ges utifrån lagstiftningen, SoL och LSS handlar om individens egen upplevda kvalitet. Livskvalitet definieras säkrast ur en subjektiv erfarenhet, hur människor själva uppfattar sin situation och vad som är värdefullt i deras liv (Brusén, ref ur Hydén (red.) 2005). Det är personen själv som ska värdera de insatser som ges. Med hjälp av Pict-O-Stat PS kan många av de personer som har svårigheter att läsa och ta till sig frågor i en "vanlig" (icke-brukarorienterad) enkät svara på hur de själva uppfattar sitt stöd.

I arbetet med att ta fram frågor till enkäten har ett tjugotal personer med egen erfarenhet av långvarig psykisk funktionsnedsättning och erfarenhet av att bo i olika boendeformer samt delta i daglig verksamhet medverkat. De frågor som ställs i enkäten utgår från dessa personers erfarenheter, och frågorna kan därför förhoppningsvis uppfattas som angelägna att svara på även för andra.

Bakgrund

Utvecklingsarbetet med Pict-O-Stat PS som har initierats av Neonova, i samarbete med Pia Käcker på PUFF-enheten i Norrköpings kommun, har pågått i ca två år från hösten 2008 till vårvintern 2011. Projektet har finansierats med medel ur Hjälpmedelsinstitutets satsning ”**Hjälpmedel i fokus – för personer med psykisk funktionsnedsättning**”.

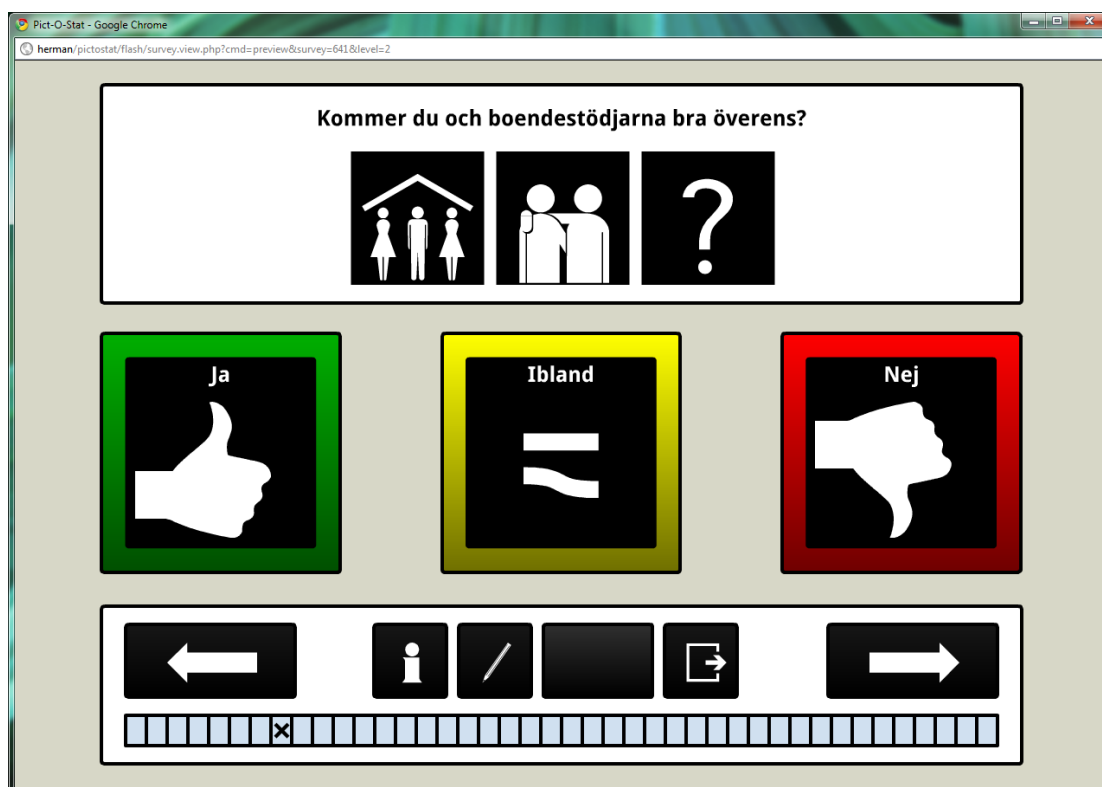
Bakgrunden till utvecklingsarbetet var det första enkätverktyget Pict-O-Stat DV, som funnits sedan år 2004. Pict-O-Stat som modell togs från början fram som ett hjälpmedel för att personer med utvecklingsstörning, som hade sin dagverksamhet vid bland annat Hantverkargården i Ljusdals kommun, skulle kunna svara på frågor om hur de upplevde kvaliteten inom verksamheten. Senare spreds verktyget till andra kommuner och det blev ett hjälpmedel som möjliggjorde för personer med kognitiva funktionsnedsättningar att själva kunna bedöma de insatser som gavs enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS.

2008 färdigställdes en Pict-O-Stat version anpassad för bostad med särskild service för vuxna, LSS som fick namnet Pict-O-Stat BO. Dessa båda anpassade versioner har använts av ett 40-tal kommuner och privata verksamheter, från Malmö i söder till Skellefteå i norr. Programmet har även tilldelats bland annat hederspriset på Users awards tävling Användarnas IT-pris 2007. I Linköpings kommun tog omsorgsnämnden, våren 2009 beslut om att all verksamhet, LSS, i fortsättning ska använda Pict-O-Stat i en kvalitetsuppföljningsplan. Det ska ske genom deltagarenkäter i alla verksamheter vartannat år både inom daglig verksamhet och särskilt boende, LSS.

Hjälpmedlet är ett verksamhetsnära enkätinstrument där mål för kvalitet i verksamheten formuleras, enkätfrågor sätts samman utifrån uppsatta mål för verksamheten. Genomförandet är enkelt. Målgruppen är personer med svårigheter att läsa skriven text, svårigheter att tolka och läsa frågeställningar, svårigheter med inläring, samt svårigheter att se och göra flera saker samtidigt. Genom det kan man säga att Pict-O-Stat även är ett hjälpmedel för personalen och organisationen för att få kunskap om hur brukargruppen själva vill ha sitt stöd. I Pict-O-Stat ingår en statistikdel och en analysdel som underlättar vid åtgärdsplanering.

I Pict-O-Stat ingår även en utbildnings- och metoddell. Genom att de som arbetar närmast och med stödinsatser till målgruppen involveras i processen och får ta del av statistiken och analysera resultatet finns det många möjligheter att arbeta med att förändra attityder och bemötande på flera plan. I denna metod ingår också att de som svarat på enkäter också deltar i analysarbetet. Pict-O-Stat kan därför ses även som ett hjälpmedel att förändra, förbättra bemötande av målgruppen, personer med funktionsnedsättning som är i behov av stöd och service enligt SoL och LSS.

Pict-O-Stat efterfrågas idag för fler målgrupper. Då inriktningen på frågematerial och gränssnitt är anpassat för personer med framför allt kognitiva och intellektuella funktionsnedsättningar behövs ytterligare anpassningar, justeringar samt utvärderingar för att hjälpmedlet ska passa nya målgrupper. Detta gäller dels för att enkätfrågorna ska kunna svara mot aktuell lagstiftning, men framför allt för att frågorna ska svara upp mot vad den aktuella brukargruppen själva anser vara relevant. Det behövs även ett tilltalande gränssnitt och anpassade analys- och åtgärdsfunktioner för en föränderlig och skiftande organisation. Anpassningarna behöver göras för att en ny version av Pict-O-Stat skall bli användarvärd, funktionell och användarvänlig. Det nya Pict-O-Stat, Pict-O-Stat PS riktar sig till kommunala förvaltningar, kommunernas och de privata utförarnas socialpsykiatriverksamhet och målgruppen personer med psykisk och kognitiv funktionsnedsättning.

Syfte med projektet

Syftet med projektet är att ta fram en ny Pict-O-Stat version - Pict-O-Stat PS - anpassad för brukare inom socialpsykiatrin med psykiska och kognitiva funktionsnedsättningar och de verksamheter som tillhandahåller insatser för målgruppen. Den nya versionen kommer att rikta sig till socialpsykiatrins verksamheter, gruppboendestäder, boendestöd och daglig verksamhet som faller inom ramen för Socialtjänstlagen, SoL, (2001:453) och lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade, LSS (1993:387).

Projektet är indelat i tre faser. Den första fasen består i att ta fram ett nytt **frågebibliotek** med hjälp av brukare, personer med psykisk funktionsnedsättning. Metoden för det är **fokusgrupper**. I denna fas ingår även att ta fram ett metod- och utbildningsdokument. Den andra fasen består av att göra **anpassningar av det befintliga enkätgränssnittet** för att göra det mer ändamålsenligt för målgruppen, samt lägga till funktionalitet i administrations- och analysverktyg för att bättre motsvara behoven hos de ovan nämnda organisationerna. I den tredje fasen testas enkätfrågor och gränssnitt tillsammans med brukargruppen, personer med psykisk funktionsnedsättning.

Metod och genomförande

Fokusgrupp

Den metod som använts för att samla in synpunkter med syfte att ta fram frågor till de tre olika enkäterna är fokusgrupp. Fokusgrupp som metod att intervjua personer med kognitiv funktionsnedsättning är idag en legitim forskningsmetod (Gates & Waight, 2007). Det faktum att personer med kognitiv funktionsnedsättning, likväl som andra personer med andra funktionsnedsättningar ofta är objekt, studerade, analyserade men sällan deltagare i forskningssammanhang har uppmärksamats (ibid). Fokusgruppen ger utrymme för forskaren att inkludera deltagarna under hela processen på ett helt annat sätt än det går att göra när andra metoder används.

Kortfattat kan sägas att fokusgruppen är en metod att samla en speciell grupps erfarenheter inom ett speciellt fält. Det är viktigt att gruppens storlek hålls nere, högst åtta deltagare rekommenderas. För att genomförandet ska bli så bra som möjligt bör det finnas en ledare, som leder samtalen och en observatör som kan observera interaktionen i gruppen. Fokusgruppsmötet kan även bandas eller videofilmas för att inte viktig information ska tappas bort. Sex fokusgrupper med fyra olika grupper av deltagare har genomförts. Deltagarna har sedan även medverkat vid ytterligare fyra träfftillfällen som kan sägas likna ett fokusgruppstillfälle. Syftet för dessa träffar har varit att testa enkätverktyget Pict-O-Stats frågor och gränssnitt i en dator.

Deltagare

Tre kommuner hade valts ut i samråd med hjälpmedelsinstitutet (HI). Kommunerna var Jönköping, Västerås och Norrköping. Urvalet gjordes utifrån att HI sedan tidigare hade ett samarbete med bl.a. Västerås och Jönköpings kommuner. Norrköpings kommun kom till för att det var geografiskt praktiskt för en av projektledarna att arbeta i sin hemkommun.

Vid det första fokusgruppstillfället deltog fyra personer från Västerås. Deltagarna bodde i olika typer av grupp- och serviceboenden. Gruppen träffades i den första fasen, vid tre olika tillfällen. Vid det första träfftillfället fick gruppen frågan, "Vad är viktigt för dig för att det ska vara bra där du bor?" eller "Vad är viktigt för dig för att du ska få ett bra stöd i ditt boende"?

Gruppen i Västerås bestod av fyra personer, två män och två kvinnor, medelålder i gruppen var ca 55 år. Samtliga deltagare bodde i särskilt boende, gruppboende eller serviceboende. Gruppboendena innehöll sex, sex och fem lägenheter. Till serviceboendet var nio lägenheter knutna. Samtliga fokusgruppsdeltagare hade egen lägenhet, det fanns tillgång till gemensamhetsutrymmen och det fanns personal dygnet runt.

- A var 62 år och hade bott i sitt boende i nio år. Innan dess bodde A på ett mentalsjukhus. A har haft kontakt med psykiatri i 36 år. A hade diagnosen Bipolär sjukdom. A hade flera olika dagliga aktiviteter och en bra kontakt med sina anhöriga.
- B var 61 år och hade bott i sitt gruppboende i tre år. Innan dess bodde B på ett behandlingshem i tio år. B hade haft kontakt med psykiatri i 13 år. B hade flera dagliga aktiviteter och en bra kontakt med anhöriga.
- C var 47 år och hade bott i sitt gruppboende i tre år. C hade ingen tidigare erfarenhet av att bo på institution. C hade en psykosdiagnos, C hade daglig verksamhet och en mycket nära kontakt med sina anhöriga.
- D var 52 år och hade bott i sitt gruppboende i 18 år. D hade tidigare bott på mentalsjukhus. D hade haft kontakt med psykiatri sedan 16 års- åldern. D hade en schizofrenidiagnos och ingick i en gruppverksamhet några gånger i veckan.

Vid fokusgrupp nummer två deltog två unga personer med psykisk funktionsnedsättning från Norrköpings kommun. Båda deltagarna hade en psykisk funktionsnedsättning. Deltagarna bodde i en mellanvårdform, ett gruppboende tillsammans med åtta andra yngre personer där personalen har en hög psykiatrisk kompetens. Frågan som ställdes var samma fråga som för grupp nummer ett.

- E var 30 år och hade bott på boendet i ca ett år, E hade tidigare isolerat sig i sin lägenhet men uppskattade nu kontakt med andra.
- F var 22 år och hade bott på boendet i mer än 3 år och klarade nu av att vistas ute i samhället på egen hand. Båda var tveksamma till om de

skulle klara av en intervju i mer än en timme, men det visade sig gå bra. Intervjun tog ca två timmar och resultatet blev en mängd olika synpunkter. Några viktiga synpunkter handlade om respekt, trygghet, ödmjukhet, vänskap, rutiner och hjälpsamhet.

Den tredje fokusgruppen genomfördes i Jönköpings kommun, här deltog tre personer med psykisk funktionsnedsättning, samtliga hade lång erfarenhet av att bo inom psykiatrins slutenvård. Deltagarna bodde nu sedan ca 10 år tillbaka i ett gruppboende. Frågan som ställdes var återigen "Vad är viktigt för dig för att det ska vara bra där du bor?"

- G var 59 år och hade varit sjuk sedan 13-års ålder. Båda föräldrarna hade varit psykiskt sjuka och G hade växt upp hos sina morföräldrar. G trodde själv att sjukdomen var ärftlig. G togs in på barnpsykiatri 13 år gammal men var för "besvärlig" där och kom istället till vuxen psykiatrisk slutenvård. G's diagnoser var schizofreni, paranoia och panikångest. G hade bott i gruppboendet i 13 år. G hade förtidspension, ingen daglig verksamhet och sporadisk kontakt med sin familj.
- H var 47 år och hade varit sjuk i många år, nu hade H bott i gruppboendet i 13 år. H hade åkt in och ut på sjukhus från 1983 till 1997. H hade tidigare haft ett missbruk, men var nu fri från sitt missbruk. H hade ett skyddat arbete tre dagar per vecka och studerade två dagar per vecka. H ansåg själv inte att det skyddade arbetet var ett riktigt arbete och såg sig som mindre värd pga. sin psykiska funktionsnedsättning.
- I var 50 år hade insjuknat vid 22 års ålder och hade varit inlagd på olika mentalsjukhus. I hade diagnosen schizofreni. I hade en tidigare arbetslivserfarenhet, men hade nu sjukpension och daglig verksamhet. Även I hade ett tidigare missbruk. I upplevde sig missförstådd av personalen och ansåg att han hade personalen emot sig.

Den fjärde fokusgruppen genomfördes för andra gången i Västerås med samma deltagare som vid den första fokusgruppen. Nu fick gruppen höra och se (på papper) de synpunkter som de själva framfört vid det första mötet, nu i form av frågeställningar. Vid fokusgruppen testades, validerades frågorna utifrån om de var möjliga att förstå.

Fokusgrupp nummer fem genomfördes i Jönköping (för andra gången). Där medverkade vid det tillfället endast två deltagare. Proceduren upprepades.

Den sjätte fokusgruppen genomfördes i Norrköping med en grupp på åtta deltagare som träffades på en mötesplats/träffpunkt. Gruppen bestod av fyra män och fyra kvinnor de var i ålder från 25 år till 65 år. Samtliga hade egen erfarenhet av en psykisk funktionsnedsättning. Deltagarna hade egen erfarenhet av insatsen boendestöd samt deltog regelbundet på träffpunkten. De deltog vid tre tillfällen för att ta fram frågor till två enkäter, dels en för dagverksamhet och dels en för boendestöd. Gruppen diskuterade begreppet

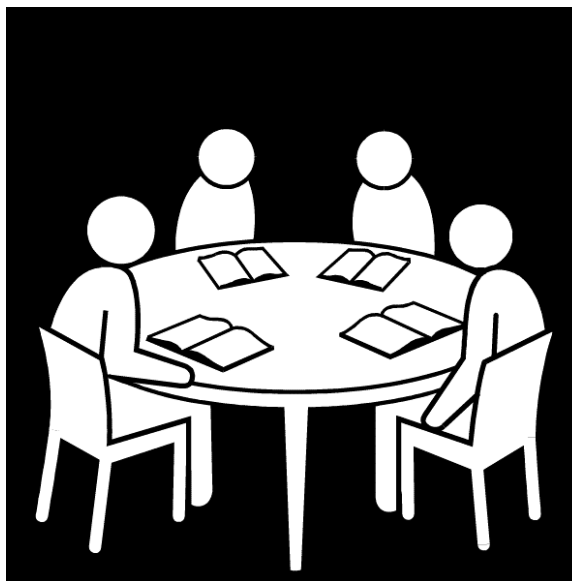

dagverksamhet och kom fram till att det finns olika typer av verksamheter, dels en arbetsliknande dagverksamhet, dels aktivitetscenter, dels en öppen dagverksamhet. På aktivitetscenter är deltagarna inskrivna. Den dagverksamhet, som de själva tillhörde, var en öppen dagverksamhet, Träffpunkt eller Mötesplats.

Beskrivning av hur fokusgrupperna gått till

Deltagarna, fokusgruppsledaren och i Västerås en observatör, samlades runt ett bord och vid varje tillfälle bjöd fokusgruppsledaren på fika. Deltagarna fick även som tack för att de medverkade, varje tillfälle, välja mellan en biocheck eller en blomstercheck.

Möteslokalen var ett avskilt rum, det kunde vara köket i gruppbestaden, ett dagrum eller ett konferensrum i den dagliga verksamheten. Fokusgruppsmötet började med att alla fick presentera sig. Därefter presenterades syftet med fokusgruppen, samt praktisk information t.ex. hur länge och hur många gånger gruppen skulle komma att träffas. Vid det första möte ombads var och en av deltagarna att fundera på vad de tyckte var viktigt för att kunna få ett bra stöd i boendet samt vad som var viktigt för att kunna trivas i gruppboendet.

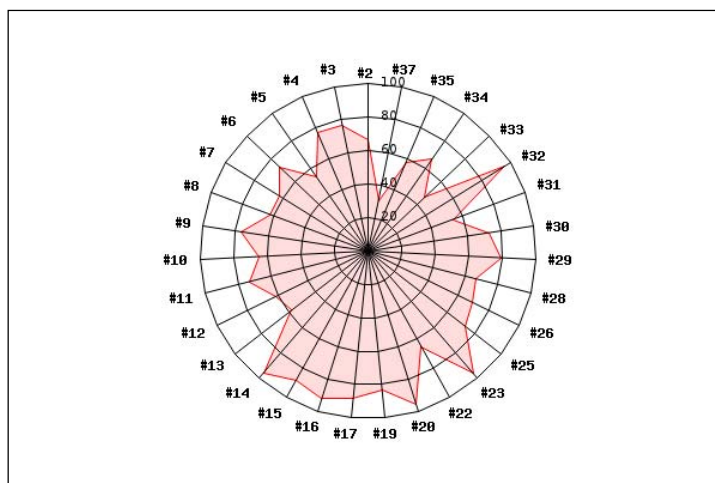
Frageställningarna som var olika beroende på vad som skulle diskuteras löd:

- *Vad tycker du är viktigt för att det ska vara bra där du bor?* eller:
- *Vad tycker du är viktigt för att du ska få ett bra boendestöd?* Alternativt:
- *Vad är viktigt för dig för att det ska vara bra på din dagliga verksamhet?*

Deltagarna fick papper och penna och ombads att fundera i tre minuter samt att därefter skriva ner sina synpunkter. Metoden går ut på att var och en får framföra en synpunkt och därefter får nästa man ordet. När man gått laget runt börjar man om från början med person nummer ett. När gruppen inte har något nytt att framföra släpps ordet fritt. Då kommer ofta ytterligare synpunkter fram, så även denna gång. Alla funderade och resultatet av vad gruppen tyckte skrevs sedan ner, både på ett blädderblock med stor fet stil och på mindre papper.

Efter att den första delen i metoden genomförts fick gruppen en paus och fikade. Efter fikat ville vid några tillfällen någon av gruppdeltagarna gå, vilket de då även gjorde.

De gruppdeltagare som stannade kvar fick nu poängsätta de synpunkter de tagit upp. Detta gick till så att fokusgruppsledaren läste upp en synpunkt i taget varefter deltagarna i tur och ordning poängsatte varje synpunkt.

Alla satte poäng från ett till tre på samtliga synpunkter, även på de synpunkter de inte själva tagit upp. Därefter räknade gruppen tillsammans antal poäng. Gruppen samtyckte till de synpunkter som kommit fram som allra viktigast. Varje fokusgrupp tog cirka två timmar och avslutades med att gruppdeltagarna fick välja en biocheck eller en blomstercheck, som tack för att de deltagit i arbetet.

Vid det andra fokusgruppsstillfället samlades deltagarna på liknande sätt. Denna gång var syftet att de synpunkter som tidigare kommit fram och som omformulerats till frågeställningar skulle diskuteras. Deltagarna fick ta ställning till om de kände igen frågorna och om de kunde förstå frågorna. De grupper som deltog var Jönköpingsgruppen, gruppen i Västerås och gruppen på aktivitetscenter i Norrköping.

Vid det tredje fokusgruppsstillfället hade frågorna omarbetats, ännu en gång och de hade även lagts i en enkät i en prototypversion av Pict-O-Stat PS. Fokusgruppsledaren hade vid detta tillfälle med sig en dator av surfplattetyper och deltagarna fick nu svara på enkäten via datorns pekskärm. Samtidigt tillfrågades de om att ha synpunkter dels på frågorna och dels på hur de upplevde att det var att svara med hjälp av datorn. De grupper som deltog var gruppen i Västerås och gruppen på aktivitetscenter i Norrköping.

I nästa avsnitt presenteras resultatet, de frågor som deltagarna lyfte fram vid de sex fokusgruppsstillfällena. Frågorna har kategoriserats in i fyra olika tabeller, frågor till personer som bor i gruppboende, serviceboende, som har boendestöd och frågor till personer som har någon eller olika typer av daglig verksamhet.

Resultat från fokusgruppen för gruppbostad

Deltagarna som fått frågan "Vad är viktigt för dig för att det ska vara bra där du bor?" lyfte fram följande synpunkter, vilka redovisas tillsammans med de frågor som senare har diskuterats och vars förståelighet har undersökts.

Synpunkter	Frågor till gruppbostad
Det är viktigt att ha boendemöte att få komma med förslag.	Har ni möten där du bor?
Det är viktigt att få vara med och bestämma.	Får du vara med och bestämma på möten? Får du vara med och bestämma på boendemöten? Är det viktigt att du får vara med och bestämma på boendemöten?
Det är viktigt att kunna säga till om något är fel.	Säger du till personalen om något är fel?
Det är viktigt att få ha husdjur	Får du ha husdjur där du bor? Skulle du vilja ha husdjur?
Det är viktigt att få ha en egen ny fin lägenhet som innehöll kök, hall, toa, dusch, sovrum och vardagsrum.	Är din lägenhet viktig för dig? Vill du bo på landet? Tycker du om ditt hem?
Det är viktigt att ha en kontaktperson eller en vuxenkompis.	Är det viktigt att ha en kontaktperson?
Det är viktigt att ha vänner.	Har du någon vän/kompis? Är det viktigt för dig att ha kompisar?
Det är viktigt att ha stöd. Det är viktigt att personalen ställer upp. Det är viktigt att känna att personalen är med och "stöttar"	Får du hjälp när du behöver? Vet personalen vad du behöver hjälp med? Har personalen tid för att hjälpa dig?
Det är viktigt att det ska ske i min egen takt,	Har du haft möte med personalen om hur du vill ha det? Har du en genomförandeplan för ditt boende? Vet du vad som står i din genomförandeplan? Håller personalen tider som ni har bestämt?
Det är viktigt att veta vem man ska prata med, vem som ansvarar.	Vet du hur man gör för att lämna klagomål på boendet? Har du en kontaktman bland personalen? Vet du vem du ska prata med om något är dåligt hemma?
Det är viktigt att personalen som känner en förstår och kan stödja, inte släppa taget	Är personalen ett stöd för dig? Kommer du och personalen bra överens?

- tror på mig.	Vad tycker du om personalen? Har du valt din kontaktman? Är det viktigt att ha en kontaktman bland personalen? Får du byta kontaktman om du vill?
Det är viktigt att ha någonting att göra.	Är det viktigt att ha någonting att göra på dagarna? Har du något meningsfullt att göra på dagarna? Har du något att göra när du är ledig?
Det är viktigt att veta vilken personal som jobbar.	Tycker du om att träffa ny personal? Får du ofta träffa ny personal? Känner du personalen som jobbar där du bor?
Det är viktigt att komma ut utanför hemmet.	Har du något meningsfullt att göra på dagarna?
Det är viktigt att få göra vad man vill när man är ledig.	Vem bestämmer vad du ska göra när du är ledig? Har du något att göra när du är ledig?
Det är viktigt att ha ett veckoschema.	Finns det ett schema så att du vet vad du ska göra hemma? Behöver du ett schema där du ser vad som ska hända? Finns det ett schema hemma där du ser vad som ska hända? Har du ett schema över vad som är planerat under veckan?
Det är viktigt att ha en gemenskap. Det är viktigt att få känna sig som vem som helst. Det är viktigt med gemenskap mellan boendeenheter.	Har du någon kompis? Är det viktigt för dig att ha kompisar? Är dom du bor tillsammans med ett stöd för dig? (grannarna)
Det är viktigt att personalen hjälper mig ha kontroll.	Vet du vem som är medicinsk ansvarig där du bor? Är det viktigt för dig att personalen vet hur du mår?
Det är viktigt att personalen är tillmötesgående.	Förstår personalen dig?
Det är viktigt att få påverka mattider.	Vem bestämmer när du ska äta?
Det är viktigt att få hjälp med det jag behöver.	Får du hjälp när du behöver? Vet personalen vad du behöver hjälp med? Vem bestämmer vad du behöver hjälp med? Vem bestämmer när du ska få hjälp?

Det är viktigt att personalen inte bestämmer allt. Det är viktigt att få känna sig som vem som helst.	Vem bestämmer vad du ska göra hemma? Vem bestämmer när din lägenhet ska städas? Vem bestämmer när du ska sova? Vem bestämmer vilka kläder du ska ha på dig?
Det är viktigt att få bestämma över sina pengar.	Får du bestämma om dina pengar?
Det är viktigt att känna sig trygg.	Är det något hemma som du är rädd för?
Det är viktigt att inte känna sig ensam.	Känner du dig ensam när du är hemma?
Det är viktigt att personalen lyssnar. Det är viktigt att man kan komma till personalen med problem. Det är viktigt att få känna sig som vem som helst.	Lyssnar personalen på dig?
Det är viktigt att ha någon att prata med.	Lyssnar någon på dig om du vill prata om något? Har du någon att prata med om du mår dåligt?
Det är viktigt att det finns regler och att man har varit med och upprättat reglerna som finns.	Finns det några regler där du bor? Har du varit med och bestämt de regler som finns?
	Hur tycker du det fungerar med din god man?

Frågan om hur tycker du att det fungerar med din gode man fanns inte som en synpunkt från början men har senare diskuterats och flera av deltagarna har tyckt att den var viktig.

Resultat från fokusgruppen för servicebostad

Deltagarna som fått frågan "Vad är viktigt för dig för att det ska vara bra där du bor?" lyfte fram följande synpunkter, vilka redovisas tillsammans med de frågor som senare har diskuterats och vars förståelighet har undersökts.

Synpunkter	Frågor till servicebostad
Det är viktigt att ha boendemöte	Har ni möten där du bor?
Det är viktigt att få vara med och bestämma	Får du vara med och bestämma på möten? Är det viktigt att du får vara med och bestämma på boendemöten?
Det är viktigt att kunna säga till om något är fel	Säger du till personalen om något är fel?
Det är viktigt att ha en egen uppgift i boendet t.ex. frukostvärd	Är det viktigt att ha egna uppgifter att göra i boendet?
Det är viktigt att känna att man får belöning.	Får du beröm av personalen om du gör någonting bra?
Det är viktigt att få ha husdjur.	Får du ha husdjur där du bor? Skulle du vilja ha husdjur?
Det är viktigt att veta vem man ska prata med, vem som ansvarar.	Vet du hur man gör för att lämna klagomål på boendet? Vet du vem personalens chef är? Har du en kontaktman bland personalen? Vet du vem du ska prata med om något är dåligt hemma?
Det är viktigt att personalen som känner en förstår och kan stödja, inte släppa taget – tror på mig.	Är personalen ett stöd för dig? Är personalen viktig för dig? Hur känns det innan personalen ska komma? Kommer du och personalen bra överens? Vad tycker du om personalen? Har du valt din kontaktman? Är det viktigt att ha en kontaktman bland personalen? Får du byta kontaktman om du vill?
Det är viktigt att ha någonting att göra.	Är det viktigt att ha någonting att göra på dagarna? Har du något meningsfullt att göra på dagarna? Har du något att göra när du är ledig?
Det är viktigt att få påverka.	Vem bestämmer vad du ska äta? Får du bestämma om dina pengar? Lyssnar personalen på dig?

Det är viktigt att veta vilken personal som jobbar.	Tycker du om att träffa ny personal? Får du ofta träffa ny personal? Känner du personalen som jobbar där du bor? Vet du vilka tider personalen ska komma till dig?
Det är viktigt att komma ut utanför hemmet.	Har du något meningsfullt att göra på dagarna? Finns det en gemensamhetslokal i området där du bor? Tycker du om att vara i er gemensamhetslokal? Hur går det för dig att ta dig till gemensamhetslokalen?
Det är viktigt att få göra vad man vill när man är ledig.	Vem bestämmer vad du ska göra när du är ledig? Har du något att göra när du är ledig?
Det är viktigt att ha ett veckoschema.	Finns det ett schema så att du vet vad du ska göra hemma? Behöver du ett schema där du ser vad som ska hända? Finns det ett schema hemma där du ser vad som ska hända? Har du ett schema över vad som är planerat under veckan?
Det är viktigt att ha en gemenskap. Det är viktigt att få känna sig som vem som helst.	Har du någon kompis? Är det viktigt för dig att ha kompisar? Är dom du bor tillsammans med ett stöd för dig? (grannarna) Har du en kontaktperson?
Det är viktigt att ha stöd. Det är viktigt att personalen ställer upp. Det är viktigt att känna att personalen är med och stöttar.	Får du hjälp när du behöver? Kan du få hjälp av någon på natten? Vet personalen vad du behöver hjälp med? Håller personalen tider som ni har bestämt
Det är viktigt att få hjälp med det jag behöver. Det är viktigt att det får ske i min egen takt	Vem bestämmer när du ska få hjälp? Vem bestämmer vad du behöver hjälp med? Vet du hur du ska göra för att kontakta personalen?

Resultat från fokusgruppen för boendestöd

Deltagarna som fått frågan "Vad är viktigt för dig för att du ska ha ett bra boendestöd?" lyfte fram följande synpunkter, vilka redovisas tillsammans med de frågor som senare har diskuterats och vars förståelighet har undersökts.

Synpunkter	Frågor till "boendestöd"
<p>Det är viktigt att det finns en relation med boendestödjaren</p> <p>Det är viktigt att personkemin stämmer</p> <p>Det är viktigt att personalen är pålitliga</p>	<p>Kommer du och personalen bra överens?</p> <p>Vad tycker du om personalen?</p> <p>Är personalen viktig för dig?</p>
<p>Det är viktigt att det är samma person</p>	<p>Får du ofta träffa nya personal?</p> <p>Tycker du om att träffa ny personal?</p>
<p>Det är viktigt att man kan prata med varandra</p> <p>Det är viktigt att man inte blir hånad</p> <p>Det är viktigt att man tas på allvar</p> <p>Det är viktigt att man kan prata om allt.</p>	<p>Säger du till personalen om något är fel?</p> <p>Lyssnar boendestödjarna på dig?</p> <p>Vet du vem boendestödjarnas chef är?</p>
<p>Det är viktigt att få bestämma över sin träff vad man ska göra</p>	<p>Vem bestämmer när du ska få hjälp?</p> <p>Vem bestämmer vad du behöver hjälp med?</p> <p>Håller personalen tider som ni har bestämt?</p>
<p>Det är viktigt att få förtroende för varandra – det är en person som man släpper in i sitt hem och man släpper inte in vem som helst.</p>	<p>Hur känns det innan personalen ska komma?</p> <p>Vet personalen vad du behöver hjälp med?</p> <p>Vet du vilka tider personalen ska komma till dig?</p>
<p>Det är viktigt att ha roligt tillsammans</p> <p>Det är viktigt att de är skojfriska</p> <p>Det är viktigt att man inte blir hånad</p> <p>Det är viktigt att man tas på allvar</p>	<p>Kommer du och boendestödjarna bra överens?</p> <p>Vad tycker du om personalen?</p>
<p>Det är viktigt att man kan känna sig trygg med boendestödjarna - att bygga upp en trygg relation</p>	<p>Har du en kontaktman bland personalen?</p>
<p>Det är viktigt att få hjälp.</p>	<p>Får du hjälp när du behöver?</p> <p>Vet du hur du ska göra för att kontakta personalen?</p> <p>Kan du få hjälp av någon på natten?</p>
<p>Det är viktigt att veta till vem man ska klaga om man inte är nöjd</p>	<p>Vet du vem personalens chef är?</p> <p>Vet du hur man gör för att lämna klagomål på boendestödet</p>
<p>Det är viktigt att ha valfrihet att få välja vem man vill ha som boendestödjare</p>	<p>Har du en kontaktperson?</p> <p>Har du valt din kontaktman?</p> <p>Får du byta kontaktman om du vill?</p>

Resultat från fokusgruppen för daglig verksamhet

Deltagarna som fått frågan *vad är viktigt för dig för att du ska trivas i din dagliga verksamhet?* lyfte fram följande synpunkter, vilka redovisas tillsammans med de frågor som senare har diskuterats och vars förståelighet har undersökts.

Synpunkter	Frågor till daglig verksamhet
Det är viktigt att man mår bra av det man gör	Får du beröm av personalen? Får du beröm av personalen när du har gjort ett bra jobb?
Det är viktigt att det finns gemenskap Det är viktigt att få ingå i en grupp.	Har du några kompisar på din dagliga verksamhet?
Det är viktigt att det finns någon aktivitet eller något som man vet i förväg vad som ska hända.	Behöver du ett schema på daglig verksamhet? Har du ett schema på daglig verksamhet?
Det är viktigt att det finns deltagare i olika åldrar bra blandning.	Vad tycker du om de andra deltagarna på daglig verksamhet?
Det är viktigt att det finns valfrihet att vara med i grupp eller inte. Det är viktigt att det inte finns något tvång.	Har du haft möte med personalen om hur din dagliga verksamhet ska fungera?
Det är viktigt att det finns en bra chef som kan umgås med oss och bryr sig.	Vet du vem som är chef för daglig verksamhet? Känner du personalens chef? Känner du att du kan prata med personalens chef? Lyssnar personalens chef på dig om du har något att säga?
Det är viktigt att vi kan vara med och påverka.	Får du vara med och bestämma vad du ska göra på daglig verksamhet? Vet du vem du ska prata med om du vill byta daglig verksamhet?
Det är viktigt att det känns tryggt. Det är viktigt att man kan använda humor. Det är viktigt att man kan vara sig själv.	Hur känner du dig när du är på dagliga verksamhet? Lyssnar de andra deltagarna på dig?
Det är viktigt att det finns möjlighet till samtal.	Får du hjälp när du behöver? Vet personalen vad du behöver hjälp med?
Det är viktigt att personalen har tid.	Känner du att personalen på aktivitetscentrat har tid med dig?
Det är viktigt att personalen kan skapa trygghet.	Är personalen viktig för dig?

Det finns förutom de frågor som redovisats i resultatet även andra frågor som förts in under arbetets gång och som diskuterats av deltagarna och som har uppfattats som väldigt viktiga att ställa är. Dessa frågor är:

- Tycker du om ditt hem?
- Hur känner du dig när du är hemma?
- Har du en genomförandeplan för ditt boende?
- Hur går det för dig att ta dig fram i området där du bor?
- Hur går det att ta sig fram utomhus där du bor?
- Hur går det för dig att ta dig till gemensamhetslokalen?
- Finns det en gemensamhetslokal i området där du bor?
- Tycker du om att vara i er gemensamhetslokal?

Deltagarna i de olika grupperna har även haft synpunkter på varandras frågor. Ett exempel är att alla inte har upplevt att de har haft en kontaktman bland boendestödspersonalen, de menar att det är väldigt viktigt att man får välja den personal som man får som boendestödare. Andra frågor som lyfts upp som viktiga är "Hur känns det när du är hemma?" Vet du vilka tider personalen ska komma? Vet boendestödarna vad du behöver hjälp med?

Frågor som deltagarna haft svårt att känna igen är "Har du en genomförandeplan?" Anledningen till det kan vara att begreppet genomförandeplan inte används i vissa kommuner.

De frågor som handlar om vänner, kompisar har också varit svåra att svara på för en av deltagarna. Deltagaren undrade om det handlade om gamla kompisar eller om det handlade om att personalen var "mina vänner"? Han angav att alla hans vänner försvunnit, han hade inga "gamla" vänner kvar.

Det åttonde och nionde testtillfället genomfördes med en grupp på fyra deltagare som träffades på en mötesplats/träffpunkt.

Gruppen bestod av tre män och en kvinna i ålder från 30 år till 65 år. Vid tillfälle 8 hade två av de fyra deltagare, som medverkade ingen datorvana.

Samtliga deltagare upplevde att det var lätt att använda datorn och att det var lätt att svara på frågorna. Deltagarna svarade på ca 50 frågor. Den synpunkt som kom fram var att det för vissa personer upplevdes onödigt med automatisk svarsuppläsning, det gick för långsamt. Deltagaren visste vilket svar han eller hon ville avge innan svaret lästs upp.

Testtillfälle sju och tio genomfördes i Västerås, nu testades frågorna i datorn. Vid testtillfälle sju testades frågorna i enkäten i en prototypversion av Pict-O-Stat PS. För att genomföra testet användes en speciell dator av surfplattemodell. Syftet var att prova enkätens frågor samt att göra en gränssnittsutvärdering.

Gruppen som bestod av tre personer svarade på varsin enkät bestående av femtio frågor. Testet avlöpte bra och deltagarna tyckte det var mycket positivt att få prova datorn. Ingen av de tre deltagare som deltog hade någon tidigare erfarenhet av att ha använt en dator.

Vid detta tillfälle filmades deltagarna när de svarade på enkäten.

Vid tillfälle 10 provades enkätverktyget i sin nya utformning. Deltagarna fick prova både nivå ett, bara tal och text och nivå två, pictogrambild, text och tal. Samtliga deltagare läste bra men de uttryckte spontant att de föredrog nivå två.

Ingen av deltagarna hade några svårigheter att svara sig igenom hela enkäten, ca 35 frågor. De hade heller inga problem med att förstå hur gränssnittet fungerade. De arbetade enskilt utan hjälp. En av deltagarna hade svårt med finmotoriken men även han lyckades snabbt lära sig hur han skulle trycka för att komma vidare.

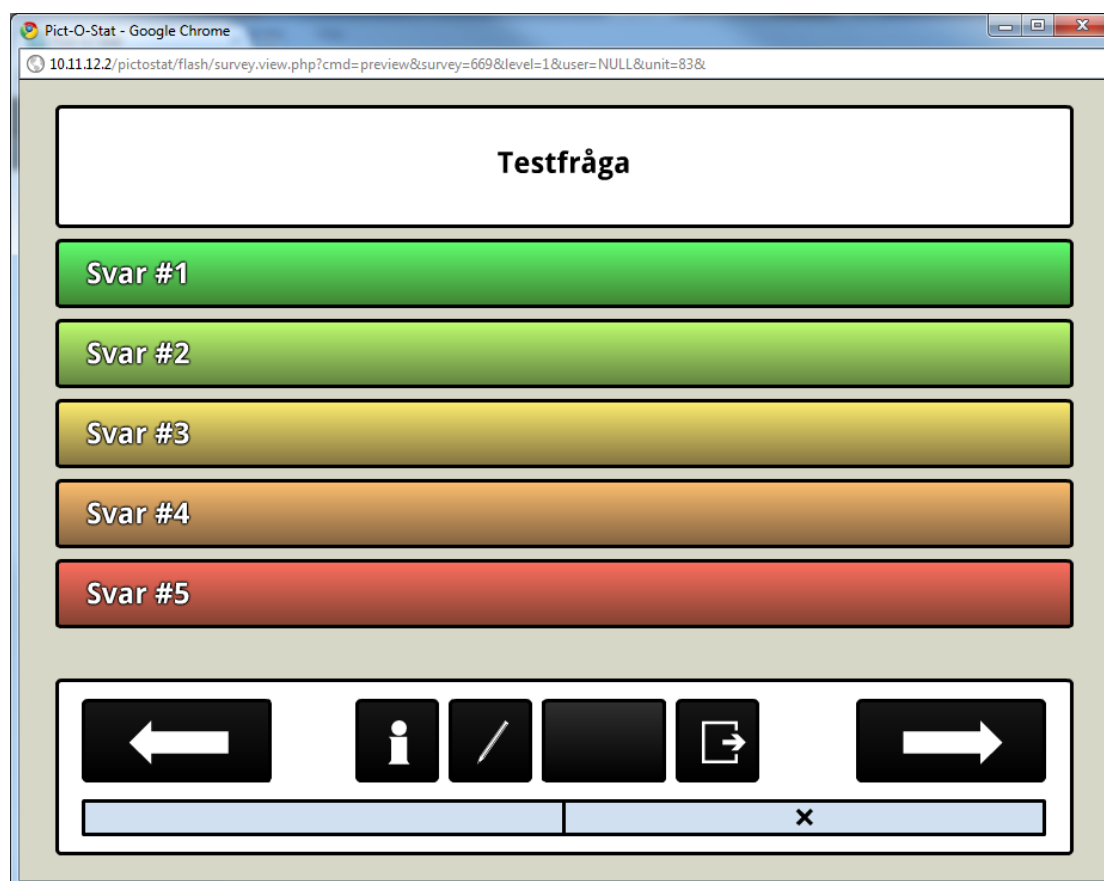
Deras upplevelse av det nya gränssnittet, när de fick frågan var att det var lätt att förstå och att det fungerade bra. Ingen valde att skriva in några kommentarer. När de tillfrågades svarade samtliga att de inte ville. Ingen av deltagarna hade någon tidigare datorvana, förutom att de hade svarat på enkäten vid ett tidigare tillfälle (träfftillfälle 7). De flesta frågorna i enkäten uppskattades eftersom de kändes igen.

Deltagarna berättar vid detta tillfälle att två av tre hade tagit upp diskussionen med boendepersonalen om att få lära sig använda en dator. De har blivit lovade att boendeenheten ska införskaffa dator som de och deras medboende kunde få använda. De skulle även få gå kurs för att få ökad datorvana. En av deltagarna önskade och fick, vid fokusgruppstillfälle 7, hjälp att ta sig ut på Internet och ta fram telefonnummer till en karateklubb i kommunen. Därefter har han sedan börjat träna karate två gånger per vecka.

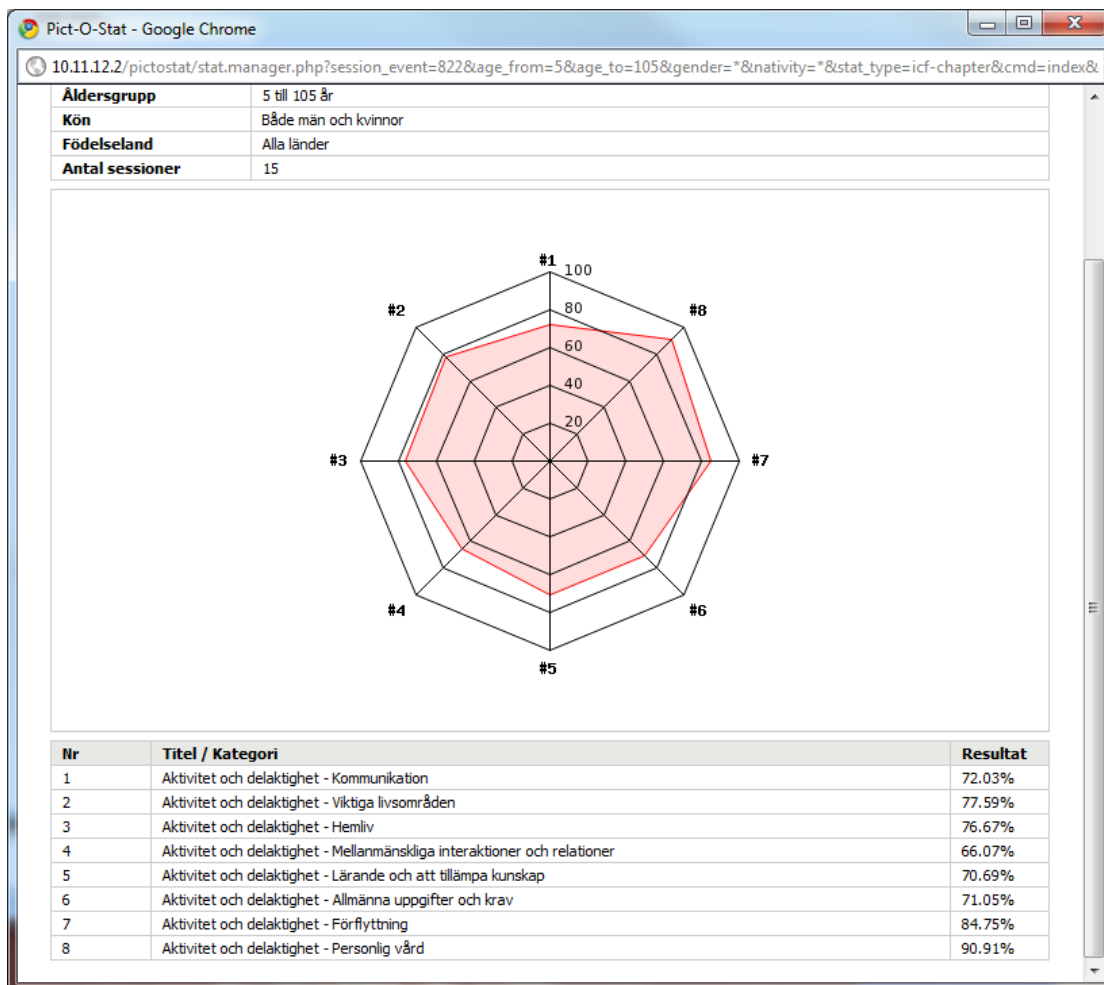
Gränssnittet- och funktionsutveckling

En stor del i utvecklingsarbetet med Pict-O-Stat PS har bestått i att anpassa och vidareutveckla enkätgränssnittet. En funktion som tagit mycket utvecklingstid i anspråk är det nya stödet för videouppspelning som kan användas för att ytterligare förtydliga frågeställningar och fungera som komplement till de befintliga fotografierna och Pictogramsymbolerna.

Antalet tillgängliga svarsalternativ har utökats från tre till fem och gränssnittet för nivå 1 (endast text och ljud) har gjorts mer traditionellt för att göra verktyget användbart för en större målgrupp. Övergångarna mellan frågorna har betonats för att göra navigeringen mer pedagogisk och indikatorer har lagts till för att hjälpa användaren hitta rätt funktioner i olika sammanhang. Skriftliga kommentarer kan nu lämnas i direkt anslutning till aktuell fråga istället för att som förut vara ett separat moment.

På administrationssidan har Pict-O-Stat PS förutom en webbaserad videokonverterare också fått stöd för att kunna klassificera frågebiblioteket efter ICF komponenter och kapitel. I samband med dessa har också tre nya statistiktyper lagts till som kan användas för att åskådliggöra måluppfyllnad ur olika ICF-perspektiv. Funktionerna för att analysera statistiken och skapa åtgärder och uppföljningar har även utökats och förbättrats.

Metod och utbildningsdel

I projektet Pict-O-Stat PS ingick även att granska intentioner i och lagtexter SoL, LSS och samt socialstyrelsens författningssamling och allmänna råd för socialpsykiatri, särskilt boende. Även en genomgång av relevant forskning inom området samt nationella riktlinjer ingick. Syftet med detta var att utarbeta ett underlag för en metod- och utbildningsdel till systemet.

I dokumentet redovisas även aktuella begrepp och med utgångspunkt av dessa har ett antal kvalitetsfaktorer arbetats fram som inramar målgruppens behov. Begreppen är delaktighet, gemenskap, fritid, aktivitet, kultur, fysisk miljö, psykosocial miljö, information, tillgänglighet, kommunikation, självbestämmande, inflytande, integritet, kontinuitet, stöd och service. Begrepp som återhämtning och empowerment finns även beskrivna och förklarade.

Metod- och utbildningsmaterialet som finns inbyggt i systemet syftar till att ge verksamhet och personal vägledning i kvalitetsarbete och hur man kan stödja en förbättrad delaktighet och ge möjligheter till ett ökat inflytande för brukargruppen men även till att beskriva varför frågorna och gränssnittet är utformat på valt sätt.

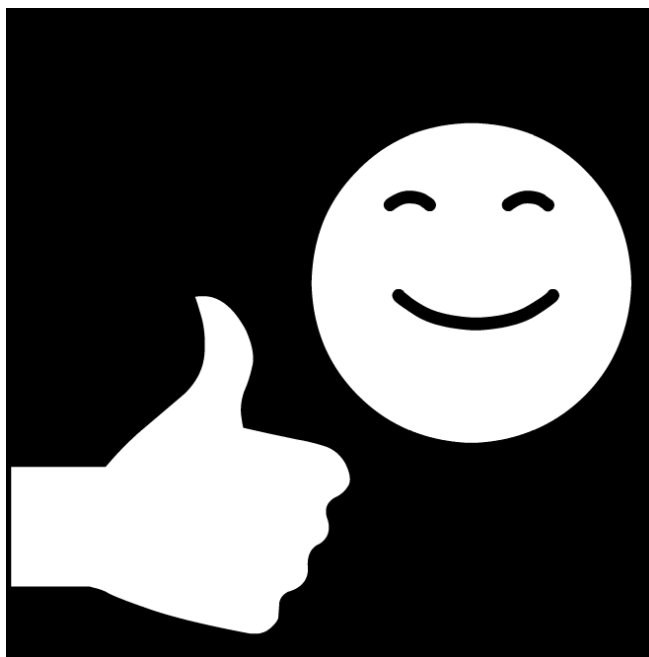
Slutsatser

Arbetet med att ta fram frågor till biblioteket Pict-O-Stat PS. har pågått under ca två år det har varit ett spännande och intressant arbete på många sätt. I de sex olika fokusgrupperna har ett tjugotal personer, alla med erfarenhet av psykisk funktionsnedsättning medverkat. Deltagarna har varit mycket positiva till delta i utvecklingsarbetet. De har uttryckt sin uppskattning över att få dela med sig av sina erfarenheter. Deltagarna lyfter även fram tidigare erfarenheter av att ha svarat på enkätfrågor. Deras upplevelse har då varit att dessa frågor inte alltid har varit så lätta att förstå. En av deltagarna uttrycker klart och tydligt att det skulle vara ett krav att frågorna ska vara lätta att förstå. Även andra deltagare har uttryckt samma sak vid flera tillfällen. Frågorna i en enkät ska vara lätta att förstå och att de ska handla om det som är viktigt. Deltagarna har därför diskuterat samtliga svars- och frågeformuleringar.

Hälften av de tjugo deltagare som var med från början har även medverkat för att testa frågor i enkätverktyget samt testa det nya gränssnittet. Den slutsats som kan dras är att trots att deltagarna haft begränsad erfarenhet av att använda datorer har det inte varit några problem. Gränssnittet har fungerat över förväntan. Alla har kunnat svara sig igenom enkäten, vid första tillfället. Deltagarna har inte valt att använda funktionen "skriv egna kommentarer" men annars har de provat alla funktioner och samtliga har när de fått välja valt nivå 2, frågor med tal, text och pictogrambilder.

Pict-O-Stat PS är i och med denna rapport strax färdigt för skarp drift och vi ser fram emot att få omsätta det frågematerial och de anpassningar som utförts under projektets gång i praktiken.

Det arbete som återstår är att katalogisera in återstående delar av frågematerialet, finslipa en del småmissar i gränssnittet samt att lägga sista handen vid utbildnings- och metodmaterialet. Efter detta är dock Pict-O-Stat PS projektet i mål.

Referenser

SFS 1993:387 *Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS.*

SFS 2001:453. Socialtjänstlagen

Brusén, P. (2005). Psykiatrireformen i Hydén, L-C. (red) (2005). *Från psykiskt sjuk till psykiskt funktionshindrad.* Lund: Studentlitteratur.

Gates, B. & Waight, M. (2007). Reflections on conducting focus group with people with learning disabilities - Theoretical and practical issues. *Journal of Research in Nursing.* Vol. 12(2) 111-126.